

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 332.133.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/185-4>**Акімова О.В.**доктор економічних наук, доцент,
Донбаська державна машинобудівна академія
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8098-1790>**Ліннік Д.Ю.**аспірант кафедри економіки підприємства,
Донбаська державна машинобудівна академія
ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-8506-298X>**Akimova Olena, Linnik Dmytro**
Donbas State Engineering Academy

ІНДУСТРІАЛЬНІ ПАРКИ ЯК МЕХАНІЗМ ПОСТКОНФЛІКТНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

У статті розглянуто сутність понять спеціальних економічних зон таких як «індустріальні парки». Досліджено світовий досвід створення індустріальних парків у Чехії, Польщі, Південній Кореї та Туреччині. Встановлено умови та перелік пільг що сприяли залученню іноземних інвестицій у створенні нових індустріальних парків. Визначено цінність та вплив на економічний стан країн в яких були впроваджені спеціальні економічні зони. Проаналізовано стан розвитку індустріальних парків в Україні після початку повномасштабної збройної агресії Російської Федерації. Визначено проблеми створення, функціонування та розширення індустріальних парків під час дії воєнного стану в Україні. Виявлено інституційні проблеми створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Визначено інституційні проблеми створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Ключові слова: індустріальний парк, економічний розвиток, досвід, інвестиції, інвестиційний клімат, післявоєнне відновлення.

INDUSTRIAL PARKS AS A MECHANISM OF POST-CONFLICT RECONSTRUCTION OF UKRAINE

The article examines the essence of the concepts of special economic zones such as "industrial parks". The world experience of creation of industrial parks in the Czech Republic, Poland, South Korea and Turkey is studied. The conditions and the list of benefits that facilitated the attraction of foreign investment in the creation of new industrial parks are determined. The value and impact on the economic situation of the countries where special economic zones have been implemented are determined. Industrial parks have brought significant economic success, which has become a major factor in accelerated economic development, in particular, the growth of real gross domestic product and exports. The article analyses the state of development of industrial parks in Ukraine after the beginning of the full-scale armed aggression of the Russian Federation. The problems of creation, operation and expansion of industrial parks during the martial law in Ukraine are identified. In order to avoid the complete destruction of enterprises and industry, the Cabinet of Ministers of Ukraine approved the Action Plan for the relocation of production facilities from the areas of active hostilities to safer central and western regions of the country. The largest share of relocated enterprises is made up of wholesale and retail trade, processing industry, motor vehicle repair, professional, scientific, technical activities, and construction enterprises. This article identifies the institutional problems of creating a favourable investment climate in Ukraine before the war, including political, economic and legal instability. The war and attacks on the energy system have had a negative impact on the investment climate in Ukraine since the start of Russia's full-scale armed aggression. The activity of industrial parks in Ukraine remains insufficient due to a number of systemic shortcomings in the preparation and implementation of initiatives to create industrial parks. Insufficient experience of the initiators and imperfect legislative regulation of certain aspects have a negative impact on the investment climate, as potential participants in special economic zones do not receive offers to locate production facilities.

Keywords: industrial park, economic development, experience, investment, investment climate, post-war recovery.

JEL classification: O14

Постановка проблеми. Від початку повномасштабного російського вторгнення та в ході активних бойових дій в окремих регіонах України було пошкоджено чи повністю зруйновано велику кількість під-

приємств. Частина вцілілих підприємств на тимчасово окупованих територіях повністю припинила свою бізнес активність. Підприємства які змогли релокуватися з прифронтових міст в більш безпечні регіони

зіткнулися з проблемами швидкого відновлення виробництва та нарощування виробничих потужностей. На сучасному історичному етапі України індустріальні парки мають стати не лише базою для прискореного відновлення виробництва релокованих підприємств, але й фундаментом стійкого економічного відновлення країни, завдяки впровадженню інноваційних технологій виробництва та залучення іноземних інвестицій. З огляду на досвід країн світу створення та розвиток спеціальних економічних зон потребує значної частки коштів з внутрішніх та зовнішніх джерел. Іноземні інвестиції дають можливість створити нові робочі місця, облаштувати необхідною інженерно-технічною інфраструктурою земельні ділянки індустріальних парків, а також збільшити обсяг податкових відрахувань що матиме позитивний вплив на соціально-економічне відновлення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що питання розвитку індустріальних парків в Україні, їх інноваційної користі для підтримки та розвитку промисловості країни у повоєнний та післявоєнний час наразі залишаються актуальними. Вагомий внесок у дослідження теми розвитку індустріальних парків внесли праці вітчизняних вчених Івашко О., Данилович-Кропивницька М., Сошников А., Єршова Ю., Марчишинець О., Бенюк Л., Леонтович С., Медвідь Г. Досвід розвитку спеціальних економічних зон в інших країнах світу для створення сприятливого інвестиційного клімату було досліджено у працях Бойко О., Галасюк В., Шевчук Н., Юзба В., Самовалов А. Проте враховуючи нестабільність ситуації в країні, невирішеним питанням залишається подальший розвиток індустріальних парків в умовах дії воєнного стану та у післявоєнний період з метою покращення національної економіки.

Мета статті полягає у висвітленні сутності індустріальних парків та аналізі тенденцій їх розвитку на основі досвіду країн світу для покращення інвестиційного клімату і сталого економічного розвитку України у післявоєнний період.

Вклад основних результатів дослідження. Економічні збитки в Україні в результаті повномасштабного вторгнення Росії досягли такого масштабу, якого в Європі не бачили з часів Другої світової війни. Відбудова економіки вимагає великих інвестицій як у людській, так і у фізичний капітал за підтримки міжнародних інституцій, а також покращення інституційного середовища, сприятливого для економічного зростання. Ще перед початком активної фази війни в Україні спостерігався «інвестиційний голод», який значно стримував розвиток економіки. Наразі існує нагальна потреба у дієвому механізмі активізації інвестиційного розвитку та промислово-економічному відновленні. Саме одним з таких механізмів відновлення можуть стати індустріальні парки.

Залучення іноземного капіталу до будь-якої країни насамперед повинно мати сприятливий інвестиційний клімат. Серед недоліків інвестиційного клімату України іноземними інвесторами вважається політична, економічна та правова нестабільність, низька дієздатність механізмів забезпечення ринкових прав і свобод інвесторів та захисту їх інтересів. Нині перелік факторів негативного впливу на інвестиційний клімат очолює війна, на другому місці атаки на українську енергосис-

тему, а на третьому – корупція. За даними дослідження Європейської Бізнес Асоціації інтегральний показник індексу інвестиційної привабливості України у першій половині 2022 року склав 2,17 балів, а у другій половині повернувся до значень 2020 року та нині становить 2,48 бали з можливих 5 балів [1].

Минулі війни підтверджують цінність активного та ефективного економічного тилу, який забезпечується підприємствами. За рік з початку повномасштабного російського військового вторгнення загальна сума прямих задокументованих збитків житловій та нежитловій нерухомості, іншій інфраструктурі склала понад 143,8 млрд доларів США. Загальні прямі втрати активів підприємств і промисловості України у грошовому вираженні станом на 1 березня 2023 року оцінюються у 11,3 млрд доларів США, або 7,9% від загальної суми прямих витрат у 143,8 млрд доларів США. З початку війни пошкоджено або зруйновано щонайменше 426 великих та середніх приватних підприємств, а також десятки тисяч малих приватних [2].

Для уникнення загрози повної руйнації промисловості Кабінетом Міністрів України 25 березня 2022 року було затверджено План заходів щодо переміщення виробничих потужностей з районів, де ведуться бойові дії чи є загроза таких, на безпечні центральні та західні регіони України. Швидке відновлення виробництва релокованих східних підприємств значно залежить від індустріального розвитку західних регіонів України, які є менш промислово розвиненими [3].

Незважаючи на це 80% підприємств вже відновили роботу на новому місці. Найбільше підприємств було релоковано до Львівської області – 30%, Закарпатської області – 17%, Чернівецької області – 11%, Івано-Франківської області – 8%, Хмельницької області – 7% та Тернопільської області – 7%.

Станом на 31 жовтня 2022 року, 761 підприємствами було перевезено свої виробничі потужності з регіонів активних бойових дій в безпечні райони країни, 588 підприємств розпочали діяльність на новому місці, а 274 підприємства здійснюють пошук придатної локації або способу транспортування. Найбільшу частку релокованих підприємств складають підприємства оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 40,24%, переробної промисловості – 31,71%, інформації і телекомунікацій – 6,34%, професійної, наукової і технічної діяльності – 5,85%, та підприємства будівництва – 4,15% [4].

Проблему облаштування інфраструктури може бути вирішено розвитком індустріальних парків, завдяки яким можливо швидко запустити промислові потужності, стимулювати зростання суміжних галузей, розвиток людського капіталу та створення нових робочих місць [5].

Індустріальний парк – це облаштована відповідною інфраструктурою територія, в межах якої здійснюється господарська діяльність у сфері переробної промисловості, переробки промислових та/або побутових відходів, науково-технічна діяльність, діяльність у сфері інформації і електронних комунікацій на умовах, визначених Законом «Про індустріальні парки» та договором про здійснення господарської діяльності в межах індустріального парку.

Індустріальні парки є перевіреним часом та міжнародним досвідом механізмом індустріалізації економіки, модернізації промисловості шляхом впро-

вадження підходів ресурсоефективності та моделі «циркулярної економіки», залучення інвестицій, підвищення рівня зайнятості населення, забезпечення збалансованого регіонального та місцевого розвитку [6].

Функціонування індустріальних парків спрямовано на: залучення інвестицій та розвиток України; вирівнювання економічного розвитку регіонів і підвищення якості життя населення України; запровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій; створення нових робочих місць; сталий розвиток і захист навколишнього природного середовища [7].

З огляду на досвід країн світу індустріальні парки принесли значний економічний успіх, ставши визначальним фактором прискореного економічного розвитку. Так, після впровадження Чехією державної програми розвитку індустріальних парків у 1998 році було створено сотні індустріальних парків впродовж наступних 7 років та понад 70 тис. робочих місць, а також отримано інвестування в розмірі 9 млрд євро у нові виробництва. У Чехії промислові виробники в індустріальних парках за різними програмами можуть отримати звільнення від сплати корпоративного податку на строк до 10 років, а також звільнення від податку на майно протягом 5 років. Держава надає гранти до 12 тис. доларів США за створення нового робочого місця на території індустріального парку [8].

Варто зазначити, що на основі досвіду Чехії у розвитку спеціальних економічних зон, Чехія та Україна у 2021 році домовилися про співпрацю над розвитком мережі індустріальних парків України в рамках програми «Велике будівництво». Необхідні умови, серед яких звільнення від податку на прибуток резидентів на 10 років за умови реінвестування у розвиток інвестиційного проекту та повернення до 50-70% інвестицій вкладникам вже були впроваджені після прийняття законів, які передбачають низку фіскальних стимулів для інвесторів в індустріальні парки [9].

У 1994 році у Польщі було розроблено законодавство, що регулює діяльність спеціальних економічних зон, першу зону створено в 1995 році, а всі інші були створені впродовж 1990-х років. Нині на території Польщі існують 14 спеціальних економічних зон, працюють 77 промислових і технологічних парків. Загальна кількість створених робочих місць в індустріальних парках сягнула 186 тисяч, та приблизну кількість робочих місць було створено за межами індустріальних парках у пов'язаних видах економічної діяльності.

Результатом впровадження спеціальних економічних зон впродовж 10 років після створення перших індустріальних парків реальний ВВП країни зріс на 50%, а експорт збільшився майже втричі [10]. Законодавством Польщі було передбачено отримання компенсації у розмірі 85% витрат на облаштування своєї інфраструктури та рекламу, гранти на навчання персоналу і фінансову допомогу в разі інвестування в пріоритетні галузі, а також податкові стимули.

У Південній Кореї діють 1200 індустріальних парків, забезпечуючи 80% національного експорту, 70% промислового виробництва і 50% зайнятості в промисловості. Уряд надає пільги резидентам вільних економічних зон. Такі пільги застосовуються компаніями, які інвестували понад 30 млн доларів США, або тим, хто інвестував і працював в межах раніше створених спеціальних економічних зон.

Інвесторам надаються гарантії репатріації прибутку та капіталу, а іноземним громадянам дозволено володіти підприємствами, зареєстрованими в індустріальних парках. Також в Південній Кореї законодавчо затверджено надання фінансової підтримки та підтримки щодо розвитку інфраструктури [11, с. 34]. Підприємства зони іноземних інвестицій в галузі високих технологій чи бізнесу пов'язаному з сервісним обслуговуванням промислових підприємств звільнюються від сплати податків на п'ять років. Крім того протягом двох років для даних підприємств законодавством Південної Кореї передбачена можливість сплати податків в розмірі 50% від суми належного податкового платежу.

Гарним прикладом створення спеціальних економічних зон для України є Туреччина, в індустріальних парках якої нині діють понад 50 тис. підприємств-резидентів. Впродовж останніх 30 років в Туреччині було створено 346 індустріальних парків в яких зосереджено понад 80% прямих іноземних інвестицій, та понад 50 тис. діючих підприємств-резидентів. Експорт країни та ВВП в період 2002–2010 років зріс більше ніж у 3 рази, що дозволило країні, яка десятиріччями була боржником МВФ повернути останній транш, повністю погасивши свою заборгованість [12].

З моменту прийняття Закону України «Про індустріальні парки» економічна активність індустріальних парків в Україні залишається недостатньою. Так, на кінець 2022 року з 60 індустріальних парків, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків лише у 37 індустріальних парках обрано керуючі компанії, у дев'яти – є учасники та інші суб'єкти індустріальних парків. У 2022 році, впродовж якого до Реєстру включено дев'ять індустріальних парків, нарощувалася динаміка щодо їх створення переважно у західних регіонах. Водночас значна частина індустріальних парків, включених до Реєстру, не розвивається та не отримує належної уваги з боку відповідних територіальних громад і регіонів.

Для залучення інвестицій в індустріальні парки законопроектом № 5688 було передбачено зміни до Податкового кодексу, а саме:

- звільнення від податку на прибуток резидентів індустріальних парків на 10 років за його реінвестування в розвиток інвестиційного проекту;
- звільнення від оподаткування податку на додану вартість нового устаткування для власного використання;
- встановлення пільг з податку на нерухомість за рішенням органів місцевого самоврядування;
- встановлення ставки земельного податку та орендної плати за землі державної та комунальної власності в розмірі меншому, ніж земельний податок;
- звільнення від сплати земельного податку [13].

Також іншим законопроектом № 5689 було внесено зміни до Митного кодексу. Ним передбачалося звільнення від оподаткування митом нового устаткування (обладнання), що ввозиться учасниками індустріальних парків для власного використання. Впроваджені зміни для «перезапуску» індустріальних парків повинні були в першу чергу залучити іноземних інвесторів. Прогнозувалося додаткове зростання ВВП на 3,2%, зростання переробної промисловості на 7% та добувної на 5,3%, зростання несировинного експорту на 8,18%, збільшення податкових надходжень на 2,93%.

Окрім цього, починаючи з 2021 року та за наступні три роки, планувалося відкрити щонайменше 25 індустріальних парків і створити 50 тисяч робочих місць, виділяючи 2-3 мільярди гривень на рік [14].

В деяких індустріальних парках вже провадиться господарська діяльність, але більшість з них ще перебувають на початковій стадії розбудови, зокрема, внаслідок ряду системних недоліків у процесі підготовки та реалізації ініціатив щодо створення індустріальних парків, недосконалого законодавчого регулювання окремих аспектів їх започаткування та функціонування, значної потреби в інвестиціях для створення інфраструктури, недостатнього досвіду ініціаторів створення індустріальних парків і керуючих компаній щодо реалізації таких проектів [4]. Такі обставини негативно впливають на інвестиційний клімат, оскільки потенційним учасникам індустріальних парків не надходять належні пропозиції щодо розміщення виробничих потужностей у таких парках.

Висновки. Переваги створення та розвитку індустріальних парків в Україні полягають у привабленні прямих закордонних інвестицій, відновленні ефективного функціонування підприємств, які переїхали з зони бойових дій, створенні нових робочих місць з високими стандартами праці.

Проте слід зазначити, що створення податкових та митних пільг може бути додатковим кроком до корупції та арбітражу. Впроваджені податкові стимули не завжди здатні вплинути на рішення іноземних інвесторів щодо створення бізнесу чи інвестування в підприємства. Законом не контролюється надання компенсацій підприємствам, тобто уповноважені державні органи самі вирішують умови надання таких компенсацій. Наявність пільг ускладнює податкову систему, конкурентне середовище, збільшує дискреційні можливості контролюючих органів та створює ризики виникнення нових схем ухилення від сплати податків.

Не менш важливим та найбільш очікуваним рішенням держави в галузі спеціальних економічних зон є здешевлення кредитів на будівництво інфраструктури для індустріальних парків. Саме переробна промисловість в індустріальних парках має найбільший потенціал для самостійного фінансування армії та вітчизняного оборонно-промислового комплексу. Вирішивши проблеми пов'язані з безпекою та корупцією, Україна може залучити велику кількість іноземних інвесторів, що в подальшому сприятиме розвитку індустріальних парків з використанням кращих світових практик, та найважливіше – покращенню соціально-економічного стану України у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Індекс інвестиційної привабливості України. URL: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsya-do-kovidnogo-znachennya/>
2. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf
3. Про затвердження плану невідкладних заходів з переміщення у разі потреби виробничих потужностей суб'єктів господарювання з територій, де ведуться бойові дії та/або є загроза бойових дій, на безпечну територію : Закон України від 25.03.2022 № 246-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>
4. Міністерство економіки України. Програма релокації: 761 підприємство переміщено в більш безпечні регіони. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
5. Національний інститут стратегічних досліджень. Розвиток індустріальних парків як чинник пришвидшення відновлення економіки України. URL: <https://niss.gov.ua/en/node/4540>
6. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023–2030 роки : Розпорядження Кабінету міністрів України від 24.02.2023 № 176-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text>
7. Про індустріальні парки : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5018-17#Text>
8. Стимули для індустріальних парків – упевнений крок на шляху євроінтеграції. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/stimuli-dlya-industrialnih-parkiv-upevnenij-krok-na-shlyahu-evrointegracii/>
9. Урядовий портал. Україна та Чехія посилять співпрацю над розвитком мережі індустріальних парків. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-chehiya-posilyat-spiivpracuju-nad-rozvitkom-merezhi-industrialnih-parkiv>
10. Індустріальні парки: який міжнародний досвід може застосувати Україна. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/1/675532/>
11. Бойко О.М. Особливості розвитку інноваційного середовища національної економіки Південної Кореї та Китаю. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2020. Т. 1. № 5. С. 30–44. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1e107af6-2309-4ee6-9f2d-d4c540d71138/content>
12. Індустріальні парки: міфи та реалії. URL: <https://www.segodnya.ua/opinion/galasukcolumn/ndustrialn-parki-mfi-ta-real-762486.html>
13. Рада підтримала законопроекти, що забезпечують фіскальні стимули для індустріальних парків. URL: https://lb.ua/society/2021/12/16/501113_chernishov_rada_pidtrimala.html
14. Парки індустріального періоду. URL: https://lb.ua/economics/2021/12/23/501587_parki_industrialnogo_periodu.html

References:

1. Indeks investytsijnoyi pryvablyvosti Ukrainy vidnovyvsya do "kovidnogo" znachennia. Available at: <https://eba.com.ua/indeks-investytsijnoyi-pryvablyvosti-ukrayiny-vidnovyvsya-do-kovidnogo-znachennya/>
2. Report on Damages to Infrastructure Caused by Russian's War against Ukraine. One Year after Start of the Full-scale Invasion. Available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/ENG_FINAL_Damages-Report_.pdf
3. The Law of Ukraine on approval of the plan of emergency measures to relocate, in case of need, the production capacities of business entities from territories where hostilities are being waged and/or there is a threat of hostilities to a safe territory. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2022-%D1%80#Text>

4. Ministry of Economy of Ukraine (2022) Relocation program: 761 businesses have been moved to safer regions. Available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d152dfe-7bde-49df-a69a-8d7f9586fc13&title=ProgramaRelokatsii>
5. National Institute for Strategic Studies (2022) The development of industrial parks as a factor in accelerating the recovery of the economy of Ukraine. Available at: <https://niss.gov.ua/en/node/4540>
6. The Law of Ukraine On the approval of the Industrial Parks Development Strategy for 2023–2030. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-%D1%80#Text>
7. The Law of Ukraine on Industrial Parks. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/5018-17#Text>
8. Stymuly dlia industrialnykh parkiv – upevnenyi krok na shliakhu yevrointehratsii Available at: <https://gmk.center.ua/opinion/stimuli-dlya-industrialnih-parkiv-upevnenij-krok-na-shlyahu-ievrointegratsii/>
9. Government portal (2021) Ukraine and the Czech Republic will strengthen cooperation on the development of a network of industrial parks. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukrayina-ta-chehiya-posilyat-spivpracyu-nad-rozvitkom-merezhi-industrialnih-parkiv>
10. Industrialni parky: yakyi mizhnarodnyi dosvid mozhe zastosuvaty Ukraina. Available at: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/07/1/675532/>
11. Boyko O.M. (2020) Osoblyvosti rozvytku innovatsiynoho seredovyscha natsional'noyi ekonomiky Pivdennoyi Koreyi ta Kytayu [Petsuliaritis developmetn innovative environment of the national economy of the South Korea and China]. *Yevropeys'kyi naukovyy zhurnal ekonomichnykh ta finansovykh innovatsiy*, vol. 1, no 5, pp. 30–44. Available at: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/1e107af6-2309-4ee6-9f2d-d4c540d71138/content>
12. Industrialni parky: mify ta realii. Available at: <https://www.segodnya.ua/opinion/galasukcolumn/ndustrialn-parki-mfi-ta-real-762486.html>
13. Rada pidtrymala zakonoproiekt, shcho zabezpechuiut fiskalni stymuly dlia industrialnykh parkiv. Available at: https://lb.ua/society/2021/12/16/501113_chernishov_rada_pidtrymala.html
14. Parky industrialnogo periodu. Available at: https://lb.ua/economics/2021/12/23/501587_parki_industrialnogo_periodu.html